

UN DIALOG POSIBIL ȘI NECESAR: O INTRODUCERE

Prof. univ. dr. emerit Valeriu Stoica
Facultatea de Drept – Universitatea din București

Dragoș Bogdan
Avocat Partener, SCA STOICA & Asociații

Constantin Pintilie
Avocat, SCA STOICA & Asociații

La începutul lunii ianuarie 2022, când a fost dezbătută tema relației dintre Curtea Constituțională a României (CCR) și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în conferința organizată de Societatea de Științe Juridice (*juridice.ro*), actualitatea ei era pusă în evidență de contradicțiile dintre soluțiile pronunțate de către cele două curți, mai ales în legătură cu statutul Secției pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție (SIJ) și cu răspunderea disciplinară a magistraților pentru neaplicarea unor decizii ale Curții Constituționale. În prezent, actualitatea acestei teme a devenit și mai pregnantă ca urmare a provocărilor generate de invadarea Ucrainei de către Rusia, la 24 februarie 2022. În acest context, disputele juridice alimentate de tendințe suveraniste, pe de o parte, și de o insuficientă înțelegere a raportului dintre identitățile naționale și identitatea europeană, pe de altă parte, trebuie să fie orientate către soluții constructive, de natură să consolideze Uniunea Europeană (UE).

Scopul prezentului articol este acela de a schița cadrul problematic al temei în discuție, urmând ca problemele particulare să fie analizate în studiile juridice cuprinse în această carte.

În introducere va fi evidențiat specificul construcției europene, va fi alcătuit un inventar succint al soluțiilor divergente pronunțate de CJUE și CCR în ultimii ani și va fi pusă în lumină complementaritatea dintre identitățile naționale și identitatea europeană, din perspectiva priorității dreptului european¹, cu trimiteri la studiile autorilor care au contribuit la

¹ În dreptul constituțional, *supremația* este calitatea Legii fundamentale, în raport cu care se apreciază validitatea normelor infraconstituționale. Această calitate explică invali-

alcătuirea acestei cărți (I). Vor fi prezentate apoi aspectele formale și cele informale ale dialogului dintre CJUE, CCR și alte instanțe constituționale (II) și vor fi sintetizate argumentele care susțin că acest dialog este posibil și necesar (III). În final, va fi formulată o viziune moderat-optimistă cu privire la depășirea conflictelor identitare și la continuarea integrării europene prin dialog, cu respectarea principiului priorității dreptului european (IV).

I. Introducere

1. *Specificul construcției europene. Identități naționale și identitate europeană.* Oricât de important ar fi contextul european actual și reflexele lui în plan global, tratarea acestei teme în mod coerent presupune mai întâi o detașare de context și o întoarcere la geneza și la evoluția construcției europene. Fără a intra în detalii, este totuși utilă sublinierea câtorva aspecte esențiale.

După două războaie mondiale care au început în Europa, dar care au avut efecte devastatoare și pe alte continente, preocuparea de a preveni repetarea unei tragedii de o asemenea amploare a avut ca prim rezultat fondarea Organizației Națiunilor Unite (ONU). Ideologiile ireconciliabile profesate de diferite state din această organizație au fost un obstacol major pentru realizarea în practică a scopului de menținere a păcii și a securității internaționale (art. 1 din Carta ONU). Din această cauză, au

darea normelor juridice neconforme cu Legea fundamentală pe calea controlului *a priori* sau *a posteriori* de neconstituționalitate. Neconformitatea cu dreptul european nu invalidează norma juridică internă, ci o înlătură de la aplicare în cazul dedus judecății, iar dreptul european este aplicabil *cu prioritate*. Acesta este termenul utilizat în art. 148 alin. (2) din Constituție. Efectul invalidării este general pentru viitor, aplicarea priorității este particulară, limitată la cazul dedus judecății în fața instanței de judecată interne. Departamentul de traduceri de la CJUE utilizează în limba română termenul *supremație* pentru noțiunea desemnată în limba engleză cu termenul *primacy*, în limba franceză cu termenul *primauté*, iar în limba italiană cu termenul *primato*. Desigur, ar fi indicat ca departamentul de traduceri al CJUE să utilizeze pentru limba română termenul *prioritate* sau termenul *primat*, în locul termenului *supremație*. Autorii studiilor reunite în acest volum utilizează unul sau altul dintre acești termeni, dar cu același înțeles: neconformitatea normei interne cu dreptul european are ca efect aplicarea cu prioritate a normei europene relevante, respectiv înlăturarea de la aplicare a normei interne neconforme, iar nu invalidarea acesteia.

apărut structuri militare regionale (NATO și Organizația Tratatului de la Varșovia), care s-au confruntat într-un război rece îndelungat, până la implozia sistemului comunist. În plus, pentru depășirea adversităților istorice dintre statele occidentale și pentru reconstrucția economiei acestora, a fost căutată o soluție de unificare cu dimensiuni multiple: vamală, comercială, politică și juridică.

Deși veche de mai bine de un secol, ideea unei federații europene, după modelul Statelor Unite ale Americii², a fost irealizabilă practic. Identitățile naționale erau prea puternice pentru a permite crearea unei federații. Era nevoie de o altă soluție, cu dublă valență, pentru a tempera potențialul conflictual al acestor entități, asigurându-le însă, continuitatea. Ideea de federație nu putea avea această dublă valență. Deși mai flexibilă, nici ideea de confederație nu a fost până la urmă împărtășită.

Uniunea Europeană, ca rezultat al unui proces îndelungat de construcție instituțională, nu este nici federație, nici confederație. Dar nu este nici o simplă organizație interstatală. Elementele de supranaționalitate s-au constituit treptat, s-au consolidat și nu mai pot fi ignorate. Pentru a înțelege statutul juridic al Uniunii Europene, trebuie să se țină seama de strategia abilă care a fost pusă în lucru de toți cei care au contribuit la fundația și la zidurile acestei construcții. Tocmai pentru că nu a putut fi urmat modelul federal sau confederal, încercările de a explica statutul UE prin recursul la un asemenea model sunt nepotrivite.

Disputa privind alternativele între care trebuie să aleagă statele membre riscă să inflameze în mod inutil spiritele din cauza identificării incorecte a acestor alternative. Recurgând de multe ori la un ton dramatic, se afirmă că, în absența unei opțiuni ferme în favoarea modelului federal, de tipul Statelor Unite, sau cel puțin al unui model confederal, se alege, implicit de către unele state și explicit de către altele, alternativa destrămării Uniunii Europene.

² În discursul ținut la 19 septembrie 1946, la Universitatea din Zurich, Winston Churchill a susținut ideea creării Statelor Unite ale Europei, fiind convins că menținerea păcii pe continent depindea de reconcilierea franco-germană și de fondarea unei organizații europene. Doi ani mai târziu, în presa franceză, Léon Blum susținea cu tărie soluția unei federații europene (a se vedea J. Bailleux, *Panser l'Europe par le droit. L'invention du droit communautaire en France*, Dalloz, Paris, 2014, p. 21, notele 2 și 3).

Istoria construcției europene îndeamnă însă la o regândire a alternativelor de viitor și deci la o altă alegere. O privire lucidă asupra identității naționale a fiecăruia dintre statele care compun UE permite înțelegerea unei realități comunitare cu dublă dimensiune.

Sub un prim aspect, deși au fost diluate sau dizolvate elementele identitare exclusiviste, cu potențial conflictual, fiecare națiune și-a păstrat totuși elementele esențiale care alcătuiesc nucleul identitar (limbă, cultură, anumite instituții, mai ales acelea care structurează spațiul constituțional și juridic, imaginea despre propria istorie și propria identitate, credințe religioase și tradiții).

Sub un al doilea aspect, concomitent cu diluarea sau dizolvarea elementelor identitare cu potențial conflictual, națiunile și-au consolidat matca europeană culturală comună, constituită în perioada modernă, adăugându-i, în etape succesive, o matcă juridică și instituțională comună. Chiar dacă este prematur să vorbim de o națiune europeană, această matcă juridică și instituțională comună este liantul națiunilor componente ale Uniunii, cu o natură supranațională. Elementele de supranaționalitate s-au constituit treptat, prin fondarea, consolidarea și extinderea treptată a structurilor europene, prin inventivitatea juriștilor, pe baza voinței politice a statelor angajate în această aventură instituțională fără precedent în istorie³. Aceste elemente de supranaționalitate sunt diferite, prin conținutul și forma lor, de elementele de supranaționalitate specifice unei federații sau unei confederații. De altfel, modelul federal și cel confederal nu există ca atare, ci dobândesc înfățișări particulare. În realitate, federațiile și confederațiile, dincolo de anumite trăsături comune, între care renunțarea la suveranitatea structurilor statale componente în favoarea suveranității federației sau a confederației, se diferențiază între ele prin numeroase elemente de fond și de formă, rezultat al unor experiențe istorice diferite.

Statele care compun UE au transferat anumite elemente specifice suveranității lor către instituțiile unionale, exercitând în comun competențele prevăzute în tratatele constitutive. Cu această limitare, statele

³ A se vedea: D. Simon, *Le système juridique communautaire*, PUF, Paris, 1997, pp. 17-31; J. Bailleux, *op. cit.*, pp. 93-332.

membre își păstrează suveranitatea⁴, ceea ce nu exclude ca elementele de supranaționalitate să justifice ideea unei suveranități europene, cât timp s-a consacrat și conceptul de cetățenie europeană⁵. Principiile atribuirii, subsidiarității, proporționalității și cooperării loiale definesc raportul dintre competențele Uniunii și cele ale statelor membre, adică raportul dintre suveranitatea națională și suveranitatea europeană. În acest sens, în art. 5 TUE se prevede fără echivoc:

„(1) Delimitarea competențelor Uniunii este guvernată de principiul atribuirii. Exercitarea acestor competențe este reglementată de principiile subsidiarității și proporționalității.

(2) În temeiul principiului atribuirii, Uniunea acționează numai în limitele competențelor care au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate, aparține statelor membre.

(3) În temeiul principiului subsidiarității, în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Uniunea intervine numai dacă și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii.

⁴ Pentru geneza noțiunii de suveranitate, a se vedea V. Constantinesco, St. Pierré-Caps, *Droit constitutionnel*, 7e édition mise à jour, PUF, Paris, 2004, pp. 10-19. Pentru câteva observații subtile și pertinente privind unele tipuri de limitări ale suveranității în dreptul internațional public și în dreptul european, a se vedea *infra* Valentin Constantin, *Paleosuveraniști vs. activism fragil*, I. Pentru relația dintre puterea constituantă, constituție, suveranitate și legiferare, a se vedea J. Colón-Ríos, *Constituent Power and the Law*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2020, *passim*. Pentru doctrina mai veche și mai nouă privind constituționalismul, a se vedea: D. Grimm, *Constitutionalism. Past, Present and Future*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2016, *passim*; E.-W. Böckenförde, *Constitutional and Political Theory. Selected Writings*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2017, *passim*; B.A. Schupman, *Carl Schmitt's State and Constitutional Theory. A Critical analysis*, Oxford University Press, Oxford/New York, 2017, *passim*.

⁵ Dificultatea de a concepe noțiunea de suveranitate europeană se diminuează de vreme ce noțiunea de cetățenie europeană este deja cristalizată. Pentru o sinteză a dezbatărilor privind suveranitatea europeană, a se vedea V. Constantinesco, *Post conclusif*, 2ème Annuaire *blogdroiteuropéen*, <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/05/post-conclusif-vlad-constantinesco-vf.pdf>, pp. 1-6.

Instituțiile Uniunii aplică principiul subsidiarității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității. Parlamentele naționale asigură respectarea principiului subsidiarității, în conformitate cu procedura prevăzută în respectivul protocol.

(4) În temeiul principiului proporționalității, acțiunea Uniunii, în conținut și formă, nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor tratatelor.

Instituțiile Uniunii aplică principiul proporționalității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității”.

În același sens, în art. 4 TUE se precizează:

„(1) În conformitate cu art. 5, orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate, aparține statelor membre.

(2) Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională inerentă structurilor lor fundamentale, politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat.

(3) În temeiul principiului cooperării loiale⁶, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate.

Statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii.

Statele membre facilitează îndeplinirea de către Uniune a misiunii sale și se abțin de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii”.

Rezultă din cele de mai sus că echilibrul dinamic dintre identitățile naționale și identitatea europeană este dezideratul cel mai important al construcției europene. Contrapunerea acestor identități este contra-

⁶ Pentru diferite aspecte privind acest principiu, a se vedea *infra* C. Toader, *Principiul cooperării loiale și rolul său în rezolvarea conflictelor, passim*.

productivă. Ele sunt complementare. Fiecare identitate națională include și dimensiunea europeană, iar identitatea europeană include și dimensiunile naționale.

Cei care au gândit, au fondat și au rafinat succesiv instituțiile europene au ținut seama și de ideea de unitate, și de dorința națiunilor de a-și păstra identitatea. Misiunea părea imposibilă, dar a fost îndeplinită tocmai prin originalitatea soluțiilor instituționale, concretizate într-o structură culturală, economică, politică și juridică fără precedent în istorie.

Uniunea Europeană a fost creată, în etape succesive, prin drept, termen înțeles nu numai ca un sistem normativ, ci și ca un sistem de gândire juridică. Desigur, voința politică a fost hotărâtoare pentru parcurgerea acestui drum complicat, într-un ritm lent, uneori chiar ezitant, dar expresia juridică a acestei voințe a fost indispensabilă pentru construcția instituțională. Cum s-a observat, sistemul normativ european a fost precedat, însoțit și urmat de gândirea juridică dezvoltată în mediul savant, mai ales în universitățile europene⁷. Acest rol al gândirii juridice nu este nou. Jurisconșulții romani și Părinții Constituției americane, au jucat același rol, pentru a da doar două exemple.

Așadar, adevărata alegere care trebuie să fie făcută de către statele care compun UE și de către organismele acesteia nu este aceea între alternativa federală/confederală și alternativa disoluției, ci aceea între **diferite alternative de continuare și de consolidare a construcției europene**, în același mod original îndelung exersat, fără constrângerea unor modele constituite în alte perioade istorice și în alte zone geografice. În orice caz, după invadarea Ucrainei de către Rusia, la 24 februarie 2022, cetățenii și liderii UE nu au decât această alegere, iar cetățenii și liderii fiecărei națiuni componente trebuie să înțeleagă că supraviețuirea în libertate depinde de această alegere. Toți au datoria să articuleze voința națională și voința comunitară în mod concordant, pentru ca această alegere să fie mereu făcută. Pe temeiul acestei voințe politice, agregată la dublu nivel, juriștii au și ei o uriașă responsabilitate. Așa cum predecesorii lor au găsit soluțiile originale și flexibile pentru inițierea, continuarea și dezvoltarea construcției europene, juriștii

⁷ A se vedea J. Bailleux, *op. cit.*, *passim*.

contemporani trebuie să gândească, să contureze și să acrediteze soluțiile, la fel de originale și de flexibile, pentru depășirea crizei de creștere pe care o traversează UE, în contextul unor crize regionale și globale care modifică liniile de forță ale ordinii internaționale.

2. *Divergențe și contestări.* Dacă UE a fost creată prin drept, adică de către juriști, ea poate fi destrămată tot prin drept, adică prin incapacitatea juriștilor de a-și învinge ambițiile suveraniste și tentația de a se alinia tendințelor demagogic-populiste. Întunecarea lucidității juriștilor este cel mai grav pericol care amenință procesul de continuare și de consolidare a construcției europene. Între altele, acest pericol s-a manifestat de-a lungul timpului prin diferite atitudini și poziții de chestionare sau chiar de negare a principiului priorității dreptului european în raport cu dreptul național⁸. Desigur, acest principiu nu este unul dogmatic, iar adaptarea lui permanentă la dubla dimensiune a Uniunii Europene, cea națională și cea supranațională, este necesară tocmai pentru a-i asigura viabilitatea. Una dintre condițiile necesare pentru atingerea acestui scop este dialogul dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și curțile constituționale naționale. Acest dialog a fost blocat, nu de puține ori, fie prin ignorarea dimensiunii naționale, fie prin denaturarea dimensiunii supranaționale ale Uniunii Europene. Tensiunile dintre CJUE și CCR, evidente în soluțiile divergente pronunțate în ultimii doi ani, sunt o reeditare a tensiunilor dintre CJUE și alte curți constituționale. De exemplu, în perioada anterioară, jurisdicțiile constituționale din Germania, Franța, Cehia, Polonia, Ungaria, au fost, implicit sau explicit, în dezacord cu CJUE⁹. Precizarea este utilă pentru a nu dramatiza aceste

⁸ Pentru raportul dintre normele de drept european și dreptul intern, a se vedea M. Forteau, A. Miron, A. Pellet, *Droit International Public*, LGDJ, 9e édition Paris, 2022, pp. 547-557. A se vedea și M. Voicu, A.C. Stoica (coordonatori) ș.a., *Mecanismul statului de drept – 2020, al UE. Raportul dintre dreptul UE și dreptul național al statelor membre, cu referire specială la România. Supremație vs. suveranitate*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, *passim*.

⁹ Pentru sistematizarea a pozițiilor curților constituționale în legătură cu prioritatea dreptului european, a se vedea *infra* D. Bogdan, L. Mihai, *Între constituții și dreptul UE. Abordări în alte state membre, passim*. Pentru analiza riguroasă a evoluției în diferite etape, începând din anul revizuirii Constituției (2003) și până în prezent, a poziției CCR în

divergențe dintre CJUE și CCR și pentru a pune accentul pe ideea depășirii lor prin dialog. Înlăturarea divergențelor dintre CJUE și CCR este o premisă și pentru înlăturarea divergențelor dintre CCR și instanțele judecătorești în legătură cu modul de aplicare directă de către judecătorii naționali, care sunt în același timp și judecători europeni, ai dreptului Uniunii.

Fără a analiza problemele de drept în legătură cu care s-au născut divergențele, este totuși util un inventar al hotărârilor CCR și CJUE care au rezolvat în mod diferit aceste probleme¹⁰.

Mai întâi, prin Decizia nr. 685 din 7 noiembrie 2018¹¹, CCR a admis sesizarea formulată de prim-ministrul României, a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între ICCJ și Parlament, generat de practica instanței supreme, începând cu hotărârea nr. 3/2014 a Colegiului de Conducere al ICCJ, de a desemna prin tragere la sorți doar patru din cei cinci membri ai completurilor de cinci judecători, contrar dispozițiilor art. 32 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr. 255/2013; totodată, CCR a hotărât ca ICCJ să procedeze de îndată la desemnarea prin tragere la sorți a tuturor membrilor completurilor de cinci judecători, cu respectarea art. 32 din Legea nr. 304/2004, astfel cum a fost modificat și completat prin Legea nr. 207/2018. În opinia separată, s-a concluzionat că nu a existat un conflict juridic de natură constituțională între Parlamentul României și ICCJ, aceasta din urmă exercitându-și competențele în limite legale, conflictul dedus judecății instanței constituționale fiind unul clasic, de drept administrativ, de competența unei instanțe judecătorești.

Prin Decizia nr. 26 din 16 ianuarie 2019¹², CCR a admis sesizarea formulată de președintele Camerei Deputaților, a constatat existența a două conflicte de natură constituțională între Ministerul Public – Parchetul de

legătură cu raportul dintre dreptul european și dreptul intern, a se vedea *infra* Șt. Deaconu, *Relația dintre dreptul UE și Constituția României. Diverse abordări, passim*.

¹⁰ Pentru o analiză nuanțată, pertinentă și convingătoare a acestor hotărâri, a se vedea *infra* R. Bercea, *Cântecul sirenelor. Curtea Constituțională a României ca Ulise dezvrăjit, passim*.

¹¹ Publicată în M. Of. nr. 1021 din 21 noiembrie 2018.

¹² Publicată în M. Of. nr. 193 din 12 martie 2019.

pe lângă ICCJ și Parlamentul României, pe de-o parte, și ICCJ și celelalte instanțe judecătorești, pe de altă parte, generat de încheierea protocolului nr. 00750 din 4 februarie 2009 și a protocolului nr. 09472 din 8 decembrie 2016 între Ministerul Public – Parchetul de pe lângă ICCJ și Serviciul Român de Informații; ca urmare, CCR a statuat că ICCJ, Ministerul Public – Parchetul de pe lângă ICCJ și unitățile subordonate vor verifica, în cauzele pendinte, în ce măsură s-a produs o încălcare a dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală și vor dispune măsurile legale corespunzătoare. Această decizie a fost pronunțată cu două opinii separate, în care s-a apreciat că nu există niciun conflict juridic de natură constituțională, și cu o opinie concurentă, în care s-au adăugat argumente suplimentare pentru fundamentarea soluției majorității.

După ce a constatat, prin Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016, pronunțată cu opinie separată¹³, că este neconstituțională sintagma „ori de alte organe specializate ale statului”, cuprinsă în art. 142 alin. (1) C. pr. pen., CCR a admis, prin Decizia nr. 55 din 16 februarie 2022, tot cu opinie separată¹⁴ sesizarea Avocatului Poporului și a constatat că Legea pentru aprobarea O.U.G. nr. 6/2016, privind unele măsuri pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică dispuse în procesul penal, precum și dispozițiile art. I, pct. 1, fraza a II-a, ale art. II, pct. 1, ale art. IV, pct. 1, fraza a III-a și ale art. IV, pct. 2, fraza a II-a din O.U.G. nr. 6/2016 sunt neconstituționale.

Prin hotărârea din 18 mai 2021 (*Asociația „Forumul Judecătorilor din România”*), CJUE, reunită în Marea Cameră¹⁵, a statuat, între altele, că decizia Comisiei Europene de instituire a Mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) din anul 2006 are caracter obligatoriu. Totodată, a apreciat că analiza reglementării prin care a fost înființată și organizată SIIJ nu este de competența curții, cu observația de principiu că „o astfel de reglementare trebuie, pe de o parte, să fie justificată de imperative obiective și verificabile legate de buna administrare a justiției și, pe de

¹³ Publicată în M. Of. nr. 190 din 14 martie 2016.

¹⁴ Publicată în M. Of. nr. 358 din 11 aprilie 2022.

¹⁵ CJUE, hotărârea din 18 mai 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor din România”*, cauzele conexate C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, ECLI:EU:C:2021:393.

altă parte, să garanteze că această secție nu poate fi utilizată ca instrument de control politic al activității judecătorilor și a procurorilor menționați și își exercită competența cu respectarea cerințelor prevăzute de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene”. După ce a reamintit că „principiul supremației dreptului Uniunii se opune unei reglementări naționale de rang constituțional care privează o instanță inferioară de dreptul de a lăsa neaplicată o dispoziție națională care intră în domeniul de aplicare al Deciziei 2006/928 (*decizia Comisiei Europene referitoare la MCV*) și care este contrară dreptului Uniunii”, Curtea de la Luxemburg a subliniat că „în cazul unei încălcări dovedite a Tratatului UE sau a deciziei 2006/928, principiul supremației dreptului Uniunii impune instanței de trimitere să lase neaplicabile dispozițiile în cauză, indiferent dacă acestea sunt de origine legislativă sau constituțională”¹⁶.

Prin Decizia nr. 390 din 8 iunie 2021, pronunțată cu o opinie separată¹⁷, CCR a respins excepțiile de neconstituționalitate privind dispozițiile legale referitoare la înființarea și organizarea Secției pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte și Justiție. În motivarea deciziei s-a invocat și argumentul identității constituționale¹⁸, ajungând la concluzia că instanțele naționale nu pot să înlăture de la aplicare normele legale care reglementează SIIJ. Anterior, prin Decizia nr. 33 din 23 ianuarie 2018¹⁹ și Decizia nr. 547 din 7 iulie 2020²⁰, pronunțate tot cu opinie separată, CCR respinsese alte excepții de neconstituționalitate, cu un obiect asemănător²¹.

¹⁶ În treacăt fie spus, interpretarea sintagmei *legile interne* cuprinsă în art. 148 alin. (2) din Constituție în sensul că ea s-ar referi numai la legile ordinare și la cele organice, iar nu și la cele constituționale, ignoră adagiul *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. În plus, când s-a revizuit Constituția în anul 2003, principiul priorității dreptului european asupra dreptului intern, inclusiv asupra legilor constituționale, era deja conturat în jurisprudența CJUE, începând cu hotărârea din 15 iulie 1964, pronunțată în cauza *Costa c. Enel*.

¹⁷ Publicată în M. Of. nr. 612 din 22 iunie 2021.

¹⁸ Pentru diferite aspecte privind acest concept, a se vedea *infra*: A. Lupu, *Identitatea constituțională națională și dreptul Uniunii Europene, passim*; V. Perju, *Nucleu identitar, infraconstituționalism și deriva conceptuală în spațiul juridic românesc și european, passim*. Pentru același concept în jurisprudența Curții Constituționale Federale a Germaniei, a se vedea *infra*, D. Bogdan, L. Mihai, *loc. cit.*, II.1.

¹⁹ Publicată în M. Of. nr. 146 din 15 februarie 2018.

²⁰ Publicată în M. Of. nr. 753 din 19 august 2020.

²¹ Pentru problemele generate de hotărârea CJUE din 18 mai 2021 (*Asociația „Forumul Judecătorilor din România”*) și de decizia CCR nr. 390/2021, a se vedea O. Ștefan, *Apărarea*